

Antroposofisk medicin

Läkekonsten är, vid sidan av Waldorfpedagogiken, antroposofins mest framgångsrika del. Mest kända är mistelpreparaten mot cancer, men överhuvud taget har antroposoferna lyckats skapa en bild av att de har något viktigt att komplettera den vanliga sjukvården med.

Vad är det för syn på sjukdomar och bot som ligger till grund för den antroposofiska medicinen? För att få svar på den frågan måste vi som vanligt gå till antroposofins huvudkälla, Rudolf Steiners skrifter.

Sjukdomar och tidigare liv

Enligt Steiner berodde sjukdomar till stor del på människans beteende under tidigare liv. Han uttryckte detta så att "en svag organisation (av kroppen) kan karmiskt återföras på ett egoistiskt handlande i ett tidigare liv".¹

"Vi kan i själva verket säga: Vi begår inte våra misstag ostraffat! Vi bär stämpeln från våra fel vidare med oss till nästa reinkarnation... Så infogar sig sjukdomarna rentav som mäktiga uppfostrare i vårt liv."²

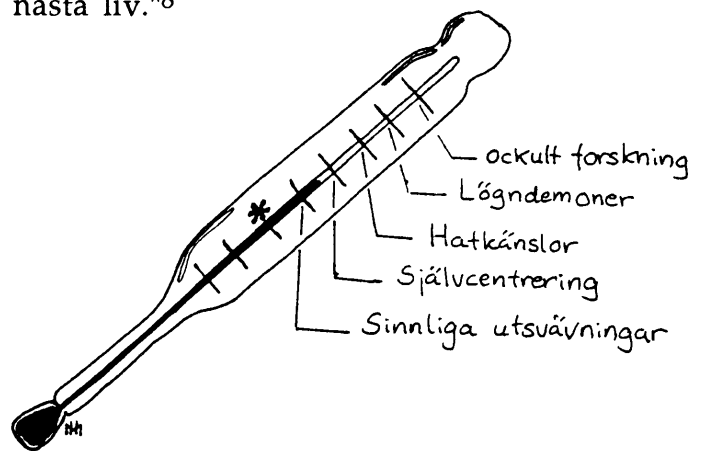
Malaria berodde på alltför stor självcentrering i tidigare liv och difteri på att man handlat alltför mycket under affekt.³ Lunginflammation kunde återföras på en "sådan karaktär, som i sig har fallenhet och böjelse till sinnliga utsvävningar — som i sig så att säga hade ett behov att leva sinnligt".⁴ Många sjukdomar hade sitt ursprung i lögner:

"Så finns det en viss form av baciller som bärare av infektionssjukdomar, som härstammar från mänsklighetens lögner; de är inget annat än fysiskt förkroppsligade lögndemoner."⁵

Den höga förekomsten av tuberkulos inom arbetarklassen berodde enligt Steiner på utbredda hatkänslor inom denna samhällsklass:

"Under de sista århundradena utvecklade sig i vår europeiska befolkning genom de tekniska framstegen ett industriproletariat, och med detta har det utbildats en stor mängd ras- och ståndshat. Dessa sitter i människans astralkropp och får sitt fysiska uttryck som lungtuberkulos. Denna kunskap är ett resultat av ockult forskning."⁶

Mekanismen var alltså sådan att "en människa som i ett liv har utvecklat dåliga böjelser och lidelser, föds i nästa liv med en osund fysisk kropp. En människa, däremot, som har en god hälsa, som förmår stå emot mycket, har i sitt förra liv utvecklat goda egenskaper. En som ständigt tenderar att få sjukdomar, har arbetat in dåliga drifter i sig själv."⁷ Därför ankommer det på var och en att "rensa bort sina dåliga böjelser och då förbereda sig för en god, stark kropp för nästa liv."⁸

Åtminstone i en del fall kunde en sådan karaktärsförbättring också förbättra hälsan redan i det nuvarande livet. Så t ex gällde detta mässlingen, som han ansåg bero på en alltför inåtvänd personlighet. Om en människa bättrade sig i tid, "skulle denna däri genom uppnådda själsstyrka ha fört dithän att mässlingen hade kunnat utebli, genom att det som i organismen redan var framkallat vid bildandet av denna organisation, funnit sin utjämning genom de starkare själskrafter, som uppbådats genom självfostran."⁹

Men även sjukdomar som man genomled hade enligt Steiner ett värde och en mening:

"Många människor klagat t ex över ont och smärta, men från en högre synpunkt är det alls inte berättigat att klaga över detta, ty när de övervunnits, och man är beredd till ett nästa förkroppsligande, så är ont och smärtor källor till vishet och besinning och överblick över tingen."¹⁰

Han menar rentav att "mycken kroppslig skönhet som man finner hos människan, är vunnen genom sjukdom i det föregående livet".¹¹ Detta synsätt stämmer överens med Steiners allmänna tilltro till en högre ordning där allt har en mening. Han betraktade t ex första världskriget som "självfallet nödvändigt"¹², och menade att dess budskap till människorna var detsamma som andevetenskapens. Han talade om "den store läromästaren, kriget, som på ett så blodigt sätt, på ett fruktansvärt sätt, säger till människorna vad vi också andligt säger till människorna".¹³

Antroposofiska läkemedel

Steiner var emellertid också fast övertygad om att sjukdomar kunde botas. Botemedlen fanns i mineralriket, växtriket och djurriket — främst i de två förstnämnda. Bakgrunden till deras verkan stod att finna i naturens utvecklingshistoria, som enligt honom var en helt annan än den som naturvetenskapen anger.

"De tre riken som omger oss uppstod så småningom. Först fanns bara människan. Sedan sällade sig djurriket dit, därefter växtriket, och först därefter mineralriket. Om vi skulle gå tillbaka till urjorden, som ännu inte var förenad med solen, så skulle vi finna en människa hos vilken alla den fysiska världens ämnen gick ut och in. Då fördrar människan så att säga ännu allt. Sedan måste hon lämna ifrån sig det som avsattes som djur. Skulle hon ha behållit det, så skulle hon överhuvudtaget

inte ha kunnat utvecklas. Hon måste stöta bort djurriket och senare även växterna. Växterna är ingenting annat än temperament, egenskaper hos människorna som de måste göra sig av med. Och när människan bildade sina ben, stötte hon bort den mineraliska världen."¹⁴

För att ta reda på vilka botemedel som skulle användas mot olika sjukdomar måste man skaffa sig kunskap om denna utvecklingshistoria och om andra ockulta samband. Sådan kunskap hade funnits i det förgångna. "På den tid då de egyptiska invigda kunde skåda tillbaka på världsutvecklingens hela förlopp, visste de exakt vilka örter och vilka metaller som måste ingjutas hos den sjuke..."¹⁵ Eftersom denna kunskap hade gått förlorad, måste den nu återvinnas genom andevetenskapen. Det gällde alltså att tyda de hemliga tecknen om vad som var ett botemedel mot vad.

"Vi kan i naturen inte blott glädjas över det som vi omedelbart behagas av; utan ju djupare vi tränger in i det som har förtätat sig till det yttre materiella varat, desto mer kommer vi att finna: Denna natur som fröjdar oss har i sig tillika den mäktiga helaren för allt som kan tillföras människan som skada. Någonstans är helaren förborgad i naturen. Det handlar om att inte bara förstå helarens språk utan också lyssna på den och utföra den."¹⁶

Man bör särskilt observera att Steiners kunskapskälla inte var folkmedicinsk eller annan erfarenhet av olika substansers effekt på sjuka människor. Andevetenskapen sysslade med dolda, översinnliga samband, och var därför lika oberoende av folkmedicinsk som av skolmedicinsk empiri.

Metallterapi

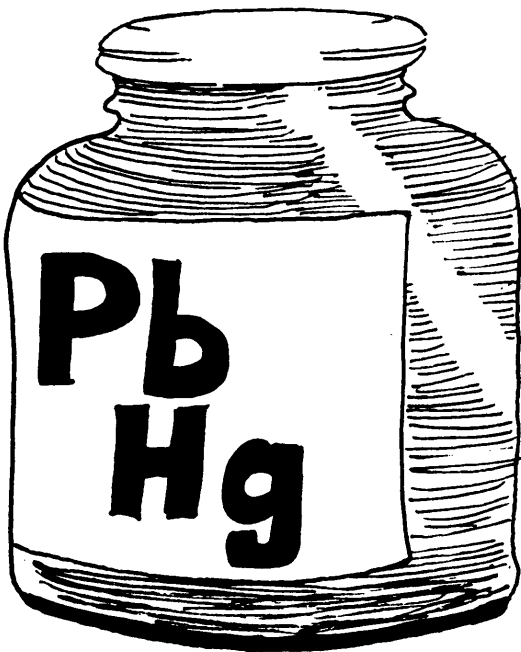
Steiner fäste stor vikt vid mineralers och då främst metallers terapeutiska verkan. Denna gick långt utöver vad den naturvetenskapliga medicinen kunde fastställa.

"Därvid kan det endast i ringa grad handla om att ta sikte på de verkningsmöjligheter som utforskas av den vanliga kemin. I stället handlar det om att ge akt på de verkningar som ges av de sammanhang som den inre kraftkonstitutionen hos en substans har med de krafter som strålar ur jorden eller strålar in mot den."¹⁷

Dessa krafter var väsentligen sådana som alkemister och astrologer hade postulerat. Steiner var övertygad att det fanns nära samband dels mellan sjukdomar och planeter, dels mellan planeterna och de s k planetmetallerna.¹⁸

I alkemisk tradition sammankopplas bly med Saturnus och kvicksilver med Merkurius. Båda dessa metaller används också flitigt i den antroposofiska medicinen, till exempel mot hösnuva, högt blodtryck, åderförkalkning, allergier, öroninflammation, tvångsneuroser, reumatism, tuberkulos och tarmkatarr.¹⁹

Lyckligtvis ges dessa metaller i allmänhet i homeopatiska utspädningar. Dock förekommer inom antroposofisk medicin såväl bly som kvicksilver i s k D3-potens, vilket innebär en halt om 0,1 %. Doseringen kommer här lätt upp i giftiga nivåer. Den främste leverantören, Weleda (som också tillverkar mistelpreparatet Iscador) förutser i sin läkemedelslista att blyförgiftning kan uppstå. Som motgift rekommenderar man silver.²⁰ (Den naturvetenskapliga medicinen har helt andra rekommendationer vid blyförgiftning.)

Kvicksilver har tidigare spelat en roll i den allmänna läkekonsten. Steiner hänvisade också till detta:

"Och vad gäller denna kvicksilvrets inverkan vid syfilis måste man ju också nämna att på senare tid har mycket annat fått ersätta kvicksilvret. De berömda nyare medlen, som det ersatts av, har emellertid redan i dag erkänts ha en inte helt invändningsfri verkan, och mycket snart kommer medicinen också på detta område att ha återgått fullständigt till kvicksilverkurererna."²¹

Örtmediciner

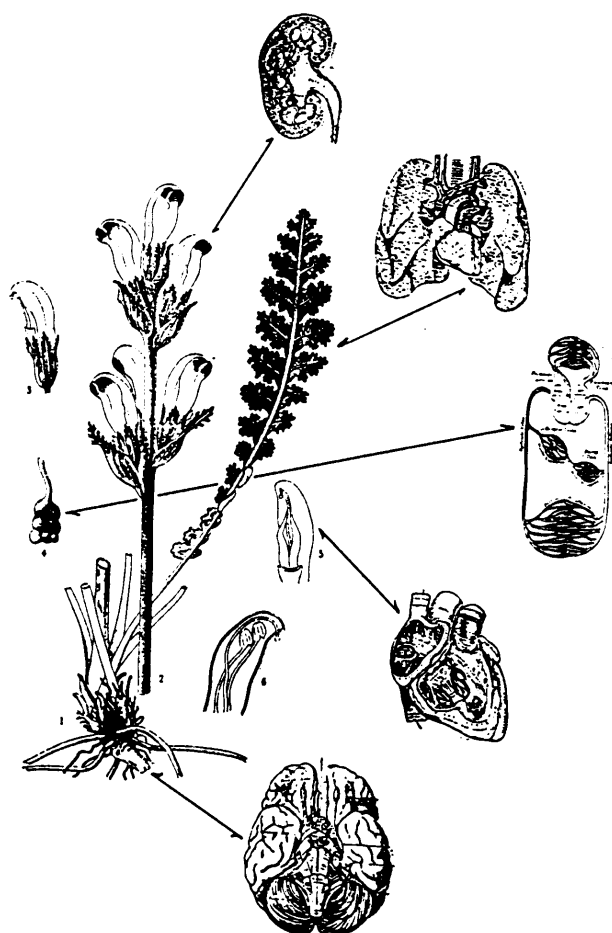
Örtmediciner är, vid sidan av planetmetallerna, de viktigaste antroposofiska läkemedlen. Även dessa mediciner ska enligt Steiner väljas ut på grundval av översinnliga samband.

"Hos växterna är alltså det som tillhör sinnevärlden blott det ytliga. Bakom det som framträder för ögat och genom växtens smak och lukt finns växtens andligt-själsliga krafter."²²

Örternas andligt-själsliga karaktär bestod inte i att de enskilda exemplaren var besjälade. I stället fanns det sju olika "växternas gruppsjälar", till vilka enskilda växter förhöll sig som delar till en helhet.²³

Steiner angav följande översinnliga samband mellan örtdelar och kroppsdelar:

"rot — hjärna
 blad — lunga
 blomma — njurar
 frö — hjärta
 frukter — blodsystem"²⁴

Botemedel skulle sökas enligt detta schema. "Den som vi vill hjälpa med avseende på hans andningssystem, hans lungsystem, honom gör vi gott i att rekommendera att äta så mycket som möjligt av blad." På samma sätt "innehåller växtrötter många helande krafter för nervsystemet", osv.²⁵

Steiner har såvitt bekant inte gett några närmare förklaringar om valet mellan olika

växtarter som botemedel mot sjukdomar. Det står dock helt klart att även detta val skulle avgöras med andevetenskapliga medel.

Mistelextrakt mot cancer (Iscador m fl) är de mest kända antroposofiska medicinerna. Det var Steiner själv som år 1921, tillsammans med Ita Wegman, gjorde de första försöken med mistelterapi.²⁶

Att han valde just misteln som cancermedicin hade uppenbarligen rent andevetenskapliga orsaker. Några naturvetenskapliga skäl fanns inte, och inte heller fanns det någon folkmedicinsk eller annan tradition att bygga vidare på.

Steiner har såvitt bekant inte närmare redovisat de andevetenskapliga grunderna för mistelterapi. Det är möjligt att han även här anknöt till den gamla tron att lika botas med lika. Mistelns växtsätt kan möjligen liknas vid en tumörs.

Andevetenskap och naturvetenskap

Under senare år har antroposofiska läkare i något ökad utsträckning argumenterat för sina terapier med naturvetenskapliga argument. Så t ex har åtskilligt sagts om mistelns biokemiska sammansättning.

En sådan argumentering är naturligtvis välkommen, och bör granskas enligt samma kriterier (varken strängare eller mildare) som de konventionella läkemedelsföretagens påståenden om sina produkter. Men det går inte att förstå den antroposofiska medicinen och dess strävanden utifrån dessa fåtaliga naturvetenskapliga argument.

Själva drivkraften vid valet av terapier är nämligen radikalt annorlunda än inom den naturvetenskapliga medicinen. Att t ex bly, kvicksilver och mistelextrakt är antroposofiska läkemedel beror varken på någon

naturvetenskapligt formulerad verkansmekanism eller på kontrollerade kliniska prövningar. I flertalet fall finns inte heller någon folkmedicinsk erfarenhetsgrund. De olika medlen har valts ut därför att antroposoferna, och främst Steiner, har sett kosmiska samband enligt vilka dessa medel ska vara verksamma.

Den antroposofiska medicinen vilar alltså på samma kunskapskälla som fick Steiner att förkasta relativitetsteorin och utvecklingsläran, att förklara malaria med självcentrering i tidigare liv och att räkna indianer som en "degenererad människoras".

För att ta ställning till den antroposofiska medicinen räcker det inte att granska enskilda terapier och läkemedel. Man måste ta ställning till helheten. I grunden handlar det då om att ta ställning till antroposofins medicinska kunskapssyn, dvs till dess syn på sjukdomars orsak och på hur man bör söka och utpröva botemedel. Valet mellan antroposofi och naturvetenskap borde inte vara svårt.

Sven Ove Hansson

Noter

- 1 Rudolf Steiner, Die Offenbarungen des Karma (odaterad stencilutgåva av föredrag 1910), s 3:14.
- 2 Die Offenbarungen des Karma, s 4:8.
- 3 Die Offenbarungen des Karma, s 4:5-6.
- 4 Die Offenbarungen des Karma, s 4:8-9.
- 5 Rudolf Steiner, Die Theosophie des Rosenkreuzers (stencilutgåva 1929 av föredrag 1907), s 45.
- 6 Die Theosophie des Rosenkreuzers, s 37.
- 7 Die Theosophie des Rosenkreuzers, s 42.
- 8 Die Theosophie des Rosenkreuzers, s 42
- 9 Die Offenbarungen des Karma, s 5:8.
- 10 Die Theosophie des Rosenkreuzers, s 43.
- 11 Die Theosophie des Rosenkreuzers, s 43.
- 12 Rudolf Steiner, Zeitbetrachtungen (stencilutgåva 1919 av föredrag 1914-1915), s 2:18.
- 13 Zeitbetrachtungen, s 2:11.
- 14 Rudolf Steiner, Ägyptische Mythen und Mysterien (odaterad stencilutgåva av föredrag 1908), s 11:8.
- 15 Ägyptische Mythen und Mysterien, s 11:8.
- 16 Die Offenbarungen des Karma, s 10:11.
- 17 Rudolf Steiner och Ita Wegman, Grundlegendes für eine Erweiterung der Heilkunst, Dornach 1925, s 77.
- 18 Grundlegendes für eine Erweiterung der Heilkunst, bl a s 123.
- 19 Franz Stratmann, Zum Einfluss der Anthroposophie in der Medizin, München 1988, ss 35, 41-42.
- 20 Franz Stratmann, ss 36-37, 42-42.
- 21 Citerat av Stratmann, ss 38-39.
- 22 Rudolf Steiner, Die Welt ders Sinne und die Welt des Geistes (odaterad stencilutgåva av föredrag från 1912), s 6:7.
- 23 Die Welt ders Sinne und die Welt des Geistes, s 6:8.
- 24 Die Welt ders Sinne und die Welt des Geistes, s 6:7.
- 25 Die Welt ders Sinne und die Welt des Geistes, s 6:6.
- 26 Stratmann enligt not 19, s 44.